

Toespraak presentatie historische boekencollectie
Door de Voorzitter van de Tweede Kamer, Khadija Arib
Rooksalon, 31 mei 2018

Beste liefhebbers van het boek,

Zo spreek ik u voor het gemak allemaal maar even aan. Als liefhebbers van het boek. Ik weet dat er onder u mensen zijn die met boeken hun brood verdienen. Door ze te schrijven of door ze te onderzoeken. Misschien zijn er onder u zelfs mensen die hun geld verdienen met boeken lezen.

Maar ook voor wie dit allemaal niet geldt: u bent hoe dan ook een boekenliefhebber. En als u daaraan twijfelt: in het gebouw van de Tweede Kamer hebben we een speciale testruimte waaruit iedere keer weer blijkt hoezeer u van boeken houdt. Hoe bibliofiel u bent. Maar daar kom ik straks op terug.

Een hekel hebben aan boeken is misschien wel een van de laatste taboes, zeker in sommige kringen. Als je jezelf op een datingsite profileert als boekenhater, moet je niet raar staan te kijken als het geen storm loopt met je matches. En als je tijdens je eerste date vertelt dat je niets gruwelijker vindt dan een huis vol boeken, kon het weleens bij die ene date blijven.

Maar waarom zijn mensen zo gesteld op boeken? Dat kan heel verschillende redenen hebben. Een reden die meteen in het

oog springt, is de **decoratieve waarde** van boeken. Want als je geluk hebt, kom je na die eerste afspraak uiteindelijk een keer over de vloer bij je date. Die gaat even naar de keuken om een drankje in te schenken en ondertussen bekijk jij vanaf de bank op je gemak de kamer. En dan valt je oog op een kast met boeken.

Eens even zien. Hoe zijn de boeken gerangschikt? Staan ze schots en scheef, liggen slordige stapeltjes er dwars op en steken er briefjes uit? Of zijn ze keurig op categorie geordend? Misschien zelfs op alfabet? Of heb je het geluk om een regenboogtype te treffen, en zijn alle boeken gerangschikt op kleur? Een boekenkast zegt veel over een persoon. Een aantal maanden geleden had VT Wonen nóg een tip om de boeken in je kast te presenteren: het wordt volgens dit woonmagazine pas echt gezellig als je alle boeken omdraait. Inderdaad, dan zie je niet de ruggen, maar wel het papier van het binnenwerk. Waarom zou je dit doen? Wel, zegt VT Wonen, zo creëer je een warm ton-sur-toneffect. Om er meteen een praktische tip bij te geven: zorg er wel voor dat je de boeken op thema zet. Want anders kun je ze niet zo gemakkelijk terugvinden. Misschien schiet de **decoratieve waarde** van het boek hier wel een beetje door.

Ik noemde zojuist al even die heel bijzondere ruimte in het Tweede Kamergebouw. Een ruimte waarin we bezoekers testen op hun liefde voor boeken. Die ruimte is natuurlijk de

Handelingenkamer, met daarin een enorme collectie banden en boeken. Elke gids die daar regelmatig rondleidingen geeft, maakt hetzelfde mee. Hoe ongeïnteresseerd of ongeconcentreerd bezoekers ook zijn, ze vallen even stil als ze deze ruimte betreden en vanaf de smalle parketvloer opkijken naar metershoge wanden met boeken, boeken, en nog eens boeken. Dan snuiven ze de heerlijke boekenlucht op en valt de test weer positief uit: in elk mens zit een boekenliefhebber.

Aan onze gasten vertellen we graag en veel het verhaal over de boeken in de onderste kasten. Dat zijn de Handelingen van de Eerste en de Tweede Kamer, vanaf 1815. Daarboven zijn er nog drie etages met boeken, en die zijn ook prachtig. Maar wat zijn dit voor boeken? Hebben deze boeken meer dan een decoratieve waarde? Daarover gaat het vandaag in deze bijeenkomst.

De contentspecialisten van onze eigen Dienst Informatie en Archief hadden al heel wat kennis over de boekencollectie. Ze wisten dat er uniek of bijzonder materiaal tussen zat. Maar mede met het oog op de verhuizing, wilden we er meer van weten. En dus werd de Koninklijke Bibliotheek geraadpleegd. En die bevestigde wat we eigenlijk al wisten: de Tweede Kamer beschikt over een potentieel waardevolle collectie. En schoonmaken, herstellen of restaureren is nodig om die waarde te behouden.

Boekhistoricus Alex van Alsemgeest heeft de historische boekencollectie de afgelopen maanden systematisch onderzocht. Hij concentreerde zich op de boeken van voor 1830.

Alex bekeek de staat van de boeken. Welke boeken moeten nodig schoongemaakt worden, welke komen in aanmerking voor lichte herstelwerkzaamheden en welke moeten een restauratie ondergaan?

Alex keek ook naar het belang van de boeken. Welke boeken willen we beslist behouden voor de Historische Boekencollectie van de Tweede Kamer, welke boeken kunnen naar de Koninklijke Bibliotheek en welke kunnen er weg? Jazeker, weggooien is ook een optie. Net als opruimgoeroe Marie Kondo vroeg Alex zich bij elk boek af: 'Does it spark joy?' Nou, ik kan u verzekeren, de boeken 'sparkten joy' en Alex werd dolenthousiast. Hij vertelt daar straks meer over.

Eigenlijk lijkt deze bijeenkomst een beetje op het tv-programma 'Tussen Kunst en Kitsch'. Ik ben er altijd van onder de indruk hoe snel de specialisten zien wat de **cultuurhistorische waarde** van een antiek stuk is. En aan het einde van hun uitleg komt dan altijd de ietwat banale vraag: wat levert het op? Volgens mij is deze vraag stiekem het succes van het programma.

En wat valt het dan tegen als het object eigenlijk gewoon rommel is. Nou ja, zo zeggen de keurig opgevoede specialisten van 'Tussen Kunst en Kitsch' het natuurlijk nooit. Ze komen altijd met hun troostprijs: oké meneer, het gaat natuurlijk ook om de **emotionele waarde**. Een troostprijs die voelt als een vuistslag.

Afgelopen maanden was het schatgraven voor Alex. Niet alleen in de Handelingenkamer, maar ook in de boekenzolder in dit oude gedeelte van het Tweede Kamergebouw. Ik vind het persoonlijk een fascinerende gedachte dat drie verdiepingen boven mijn werkkamer al die jaren al dat geduldig papier heeft staan wachten, in al die leren banden, rij aan rij.

Wat is vandaag het oordeel van de specialist? Gelukkig hoeven we ons niet tevreden te stellen met een troostprijs.

Het was een heel spannende exercitie voor Alex. Je weet niet precies wat je zult tegenkomen, maar je hebt er wel al allerlei geruchten over gehoord.

En dan valt, bij de sectie economische geschiedenis, je oog op Das Kapital. Het hoofdwerk van Karl Marx, de grondlegger van de arbeidersbeweging en wegbereider van het socialisme en communisme. Je moet je beheersen, want eigenlijk mag je helemaal geen aandacht schenken aan dit werk. Het eerste deel verscheen immers in 1867, en je opdracht luidt om alleen naar boeken van vóór 1830 te kijken. Dus gauw maar door.

En dan zie je naast Das Kapital een ander werk staan, in twee delen.

We zullen nooit achterhalen hoelang dit werk vredig naast Das Kapital heeft gestaan, maar ik moet zeggen, de geschiedenis laat zich van zijn meest ironische kant zien.

Want, geachte boekliefhebbers, het boek dat Alex Alsemgeest aantrof naast dat van Karl Marx is een zeer uitzonderlijk en kostbaar exemplaar uit 1776.

Het is het magnum opus van de vader van de moderne economie en een van de grondleggers van het klassieke liberalisme.

We hebben het over Adam Smith.

En ik heb de eer om u te mogen vertellen dat de Historische Boekencollectie van de Tweede Kamer diens werk *The Wealth of Nations* bevat.

En niet zomaar een exemplaar, maar een eerste druk.

Het boek vertelt iets over de politieke geschiedenis van Nederland. Wie de *Handelingen* van de negentiende eeuw erop naslaat, leest namelijk dat verschillende politici citeren uit dit werk. We weten niet hoe het in de collectie is gekomen, maar het moet door de handen van veel Kamerleden zijn gegaan. En zij hebben door middel van het Kamerdebat de ideeën en

gedachten van de Schot Adam Smith verder verspreid. En zo kreeg ook in de Nederlandse polder het liberalisme steeds meer vorm, ja werd het een stroming die een groot deel van de negentiende eeuw dominant was.

Tot het concurrentie kreeg van de buurman van Adam Smith, Karl Marx.

De onderzochte boeken hebben dus meer dan alleen een decoratieve of emotionele waarde. Die **financiële waarde van** de vondsten bleek al snel gevolgen te hebben. Er kwamen technici van de Facilitaire Dienst naar Alex' werkkamer. Zij regelden iets wat tot voor kort een unicum was in dit Kamergebouw: er kwamen sloten op zijn werkkamer. Hij schatte de financiële waarde van sommige boeken op zijn kamer namelijk zo hoog in, dat je er de hypotheek van een gezinswoning mee zou kunnen aflossen. En langzamerhand kwam er ook steeds meer interesse van vakgenoten van Alex voor de **politiek-historische** waarde van de boeken. Het werd duidelijk dat de boeken en pamfletten samen een spiegel zijn van de wordingsgeschiedenis van ons moderne Nederland. De historische collectie is ook een kijkje in de kraamkamer van deze Tweede Kamer.

En ook de emotionele waarde moeten we niet onderschatten. Om het Groot Plakkaatboek in handen te houden, waarlangs zeer waarschijnlijk de sigarenrook van Thorbecke en de zijnen

is gekringeld toen zij de Grondwet onder handen namen, dat is niets anders dan een historische sensatie.

Die boeken mogen we niet wegstoppen. We moeten ervoor zorgen dat de boeken beschikbaar blijven voor historisch onderzoek. We moeten de boeken ook gebruiken om het verhaal van de Kamer te vertellen, om mee te pronken. In ieder geval zijn we het aan onze voorgangers en aan onszelf verplicht om de boeken te herstellen en te beschermen tegen vocht, stof en schimmel.

Want wat geldt voor de boekenkast op de kamer van je eerste date, geldt ook voor de Tweede Kamer: 'Toon mij uw boekenkast en ik zeg u wie u bent.' Laten wij dan een Tweede Kamer zijn die liefde heeft voor het ambacht, ontzag voor het verleden en aandacht voor het tastbare erfgoed.

Ik dank u hartelijk.